

Pas op!

Waarderende gemeenteopbouw verandert je gemeente

Els Deenen en Else Roza

De gemeente als (stads)tuin

Door het glas ligt de tuin er stil en afwachtend bij. Bomen en planten zijn in wintertooi: kaal, bruin, stekelig en dor. Enkele groenblijvers houden de herinnering levend aan de zomer, waarin alles volop groeit en bloeit. De verdroogde hortensiabollen wuiven zachtjes in de wind – de snoeibeurt moet nog komen.

De tuin vormt een mooi decor om over gemeenteopbouw te schrijven. De gemeente wordt in de bijbel immers nog weleens met een wijngaard vergeleken? Als je denkt aan jouw gemeente als aan een tuin, hoe zou je die beschrijven? Wat zie je voor je aan bomen en planten? Wat is de kwaliteit van de bodem? Hoe wordt de tuin bevloeid? Is de tuin één geheel of bestaat het uit meerdere kamers? In welk gedeelte ben je het liefst? Welk seizoen lees je af aan de bomen en planten?

Wat is gemeenteopbouw?

Als de gemeente een tuin is, dan is gemeenteopbouw te vergelijken met de voortdurende zorg en aandacht die nodig zijn om de tuin met regelmaat tot bloei te brengen en vrucht te laten dragen.

Volgens J. Firet¹ is gemeenteopbouw de 'theologische theorie omtrent het op gang brengen en begeleiden van processen die gericht zijn op het functioneren van de gemeente

- in een bepaalde situatie
- overeenkomstig haar mogelijkheden
- en naar haar roeping
- en van processen die gericht zijn op de vorming van aan dat functioneren adequate structuren' (Firet, 1986).

Net als tuinieren is gemeenteopbouw een complexe bezigheid. Ook al beschik je over theoretische kennis, een veelheid aan factoren maakt of het wel of niet lukt om de tuin gezond en aantrekkelijk voor de bezoekers te krijgen.

Grondsoort, kwaliteit van het water, aantal uren zon, type bomen en planten spelen allemaal mee. Hoe weet je waar je het beste kunt beginnen? Er is veel theoretische kennis beschikbaar, maar de praktijk is weerbarstiger. Soms gaat een plantje dood, ook al zijn de condities goed vervuld. Soms duikt er spontaan iets prachtigs op!

Al die factoren zijn moeilijk in één model te vangen en daarom zijn wij enthousiast over waarderende gemeenteopbouw. De waarderende focus is helpend en bouwt op.

Wat is waarderende gemeenteopbouw?

Jan Hendriks² introduceerde waarderende gemeenteopbouw (WGO) in Nederland. Het sluit naadloos aan bij de definitie van Firet en geeft daarbij meer richting: het is een manier van werken, een methode, waarbij je onderzoekt wat je als gemeente in huis hebt om je verlangen, je roeping, waar te maken. En hoe je je organisatie daarop inricht. De focus ligt op het waarderende onderzoek: wat heb ik al in huis? En dat maakt een enorm verschil vergeleken met andere gemeenteopbouwmethoden.

Stel: iemand koopt een huis met een tuin. De koper heeft nooit een tuin gehad en heeft weinig kennis van tuinieren. Wel verlangt hij naar een weelderige tuin, waar hij tot rust kan komen na zijn werk. Hij besluit een seizoen te wachten om te kijken wat er in de tuin staat. Dan maakt hij de balans op: welke planten deden het goed en waarom? Welk deel van de tuin had iets weelderigs? Hoe kwam dat? Hij onderzoekt wat maakt dat bepaalde planten het goed doen en wat hij mooi vindt. Gevonden factoren past hij toe op delen van de tuin die nog niet zo mooi zijn. Zo creëert hij – lerend en genietend van de mooie plekje – stap voor stap een prachtige tuin.

Belangrijk bij WGO is dat iedereen kan meedoen. Wat telt is of je je ervaringskennis wilt delen. 'Waar zie jij het hart van de gemeente het warmst kloppen?' 'Waar zie jij God aan het

¹ Prof. dr. J. Firet, vanaf 1968 tot 1987 doceerde hij aan de VU praktische theologie.

² Dr. J. Hendriks, Leerling en opvolger van Firet aan de VU.

werk in de gemeente?' Het is een andere manier van kijken en doen. Daarbij voedt het mensen onderweg. Ze gaan zien wat er allemaal aan goeds gebeurt. En dat maakt dankbaar en blij. Het was er al, maar nu zien ze het. WGO is meer dan een methode: het is een levensstijl, die goed past bij een geloofsgemeenschap (zie de principes in het kader).

Voorbeeld 1

Een wijkgemeente worstelt met de huidige inrichting van het pastoraat. Het wordt steeds moeilijker om pastorale ouderlingen te vinden. Contactpersonen hebben het gevoel dat ze hun taken niet goed (kunnen) vervullen: een groot deel van de gemeente stelt geen prijs op hun bezoek. Omzien naar elkaar, dat is toch een belangrijke bouwsteen van de gemeente? De motivatie voor een taak in het pastoraat daalt. Hoe motiveren ze gemeenteleden daarin actief te worden?

Samen formuleren ze het verlangen voor de toekomst: 'een gemeente die op elkaar en op de omgeving betrokken is'.

Bij het waardierend onderzoek ontdekken ze dat er al veel 'pastoraat' gebeurt, alleen buiten het traditionele bezoekwerk. Pastoraat vindt plaats in verschillende vormen van ontmoeting, spontaan en georganiseerd, binnen en buiten de kerk! Ze besluiten ontmoetingen te gaan stimuleren, waardoor de onderlinge betrokkenheid kan groeien. Het wijkwerk wordt anders ingericht, waarbij minder mensen met meer tevredenheid hun taak kunnen doen.

Het waarderende onderzoek doen ze als gemeente met elkaar. Ze voeren gesprekken, ontdekken hun sterke kanten, ontwikkelen een beeld voor de toekomst. Ze werken plannen uit. En als dan de organisatie op de schop gaat is dat het gevolg van een heldere visie: omzien naar elkaar is een zaak en een taak van de hele gemeente. Omdat ze het proces met de hele gemeente hebben gedaan, is het draagvlak voor de verandering groot. Daarbij is de betrokkenheid op elkaar gegroeid door samen bezig te zijn.

Voorbeeld 2

De kerkdienst vormt het kloppende hart voor een gemeente in de Randstad. Daaraan besteden ze veel tijd en aandacht. Desalniettemin voldoen de diensten

Principes WGO

Aandacht voor het goede

Gemeenteleden geven aandacht aan wat ze waarderen. Door zich te richten op positieve ervaringen komt er energie vrij. De verhalen creëren een nieuwe werkelijkheid.

Een gezamenlijk beeld en visioen

Bouwen aan een gemeenschappelijk beeld van de werkelijkheid legt de basis voor een hoopvolle toekomst. Het verlangen krijgt vorm. Een gezamenlijk visioen werkt krachtiger dan ieders eigen gelijk.

Beroep op heel de mens

Wat gemeenteleden zien, denken en voelen krijgt een plaats in elkaar verhalen vertellen, dromen, bidden, zingen, stappen zetten. Dit gaat verder dan de gemeente 'consulteren'. Zo komt het lichaam van Christus tot zijn recht.

Enthousiasme

Het doen van waardierend onderzoek verandert de gemeente. Gemeenteleden voelen zich beter, raken meer verbonden met elkaar en putten hoop en vertrouwen uit de goede verhalen. Zo bouwt de Heer aan zijn gemeente. Waar je op hoopt, gebeurt 'vanzelf'.

niet altijd aan de verwachtingen van de bezoekers.

Iedereen die direct of indirect te maken heeft met de kerkdienst doet mee met een waarderend onderzoek. Zo'n zestig mensen zijn de eerste bijeenkomst bij elkaar. In tweetallen interviewen ze elkaar met als insteek: 'Wanneer werd jij verrast of plezierig aangeraakt door een dienst?' Samen verzamelen ze goede voorbeelden. Later op de avond delen ze die met een ander tweetal. Het viertal krijgt daarbij een extra opdacht: 'Wat maakte nu precies dat je aangeraakt werd? Wat is daar voor nodig?'

Als de voorbereidingsgroep weer bijeenkomt, blijkt dat de volgende punten het verschil maken:

- 1) persoonlijke aandacht, vriendelijkheid, veiligheid
- 2) gebruik van muziek en van andere kunstzinnige uitingen
- 3) echtheid, persoonlijk doorleefde inbreng
- 4) variatie, niet altijd dezelfde opzet
- 5) rust, stilte, ruimte voor gebed en zingen
- 6) praktische handvatten in de preek
- 7) nieuwe inzichten opdoen, een inhoudelijk sterke preek.

De aanwezigen herinneren de avond als bijzonder plezierig. 'Ik raakte in gesprek met iemand die ik niet zo goed kende', 'Ik werd geraakt door het verhaal van mijn gesprekspartner'. 'Ik was moe toen de avond begon, opgetogen en energiek ging ik naar huis'. Ook dat is winst.

Wat levert WGO op?

- nieuwe inzichten, gebaseerd op de eigen mogelijkheden
- vertrouwen dat vernieuwen mogelijk is
- verbinding
- enthousiasme

Kortom: een kerk die meer van waarde wordt voor mens en omgeving.

Krachtige werkvormen helpen mensen goede ervaringen op te diepen, te luisteren naar elkaar en creatieve plannen te ontwikkelen. Een veelgemaakte fout is dat mensen de principes van WGO vervolgens loslaten en terugvallen in hun gebruikelijke probleemoplossende manier van werken.

Het begint met verlangen

Heel vaak begint WGO bij één persoon, met een verlangen om bij te dragen aan een bloeiende geloofsgemeenschap. Wat kun je doen als je enthousiast bent?

- Herlees dit artikel. Wat spreekt je aan? Waar ben je nieuwsgierig naar?
- Deel het artikel met anderen en vraag hen wat hen aanspreekt.
- Op welk terrein van de gemeente zou je je willen richten? WGO is immers toepasbaar op alle terreinen van de gemeente.
- Vorm een passende projectgroep.
- Vraag ondersteuning van de kerkenraad.

Leergemeenschap waarderende gemeenteopbouw

Voor begeleiding bij een proces kun je een beroep doen op waarderend werkende gemeenteadvisers. De commissie Steunverlening van de Solidariteitskas van de Protestantse Kerk subsidieert vernieuwingstrajecten.

Daarnaast is er 'Leren Waarderen', de leergemeenschap waarderende gemeenteopbouw. In vijf zaterdagen leren we lokale teams stap voor stap zelf te bouwen aan de gemeente. Ook hiervoor kan subsidie worden aangevraagd. Al onze kennis en praktijkervaring dragen we over aan de deelnemende teams. Groot voordeel is dat WGO doorgaat, ook als de adviseurs vertrokken zijn.

Kijk voor meer informatie op onze speciale website: www.leren-waarderen.nl en bezoek onze kennismakingsdagen.

Els Deenen en Else Roza, specialisten Waarderende Gemeenteopbouw bij MET ANDERE OGEN